List 26. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. junija 1872.

Obseg: Rumena pšenična muha. — Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva. — Železnica Predelska. — Opomin zarad starih že preklicanih bankovcev. — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Slovensko slovstvo. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Rumena pšenična muha.

Gosp. Ferd. Schmidt nam je nasvetoval, naj našim gospodarjem tudi kaj povémo od neke, posebno pšenici škodljive muhe, ki jo Nemci „Weitzenverwüsterin“ (pokončevalko pšenice) imenujejo; latinsko ime jej je „Chlorops taeniopus“.

Dozdaj so naši kraji še tako srečni bili, da ta muha ni pokončevala pšenice; al na Českem, Moravskem, v Šleziji, Galiciji, na Ogerskem, Poljskem in južnem Ruskem bila je že večkrat grozna nadloga. Ker pa včasih taka nadloga nenadoma pride iz dežele v deželo, kakor je to bilo s krompirjevo in trtno boleznijo, pa tudi z boleznijo sviloprejk, tedaj je dobro, da nas sovražnik ne zaleze nepoznan.

Naj tedaj iz knjižice, ki nam jo je podal gosp. Schmidt, kaj malega povemo našim gospodarjem.

Majhna in čedna mušica je ta grozno škodljiva žival, rumena po barvi svoji. Ona ni stanovitna nadloga, ampak pride, pa zopet zgine, da je ni več let, preseluje se iz dežele v deželo.

Dokler je muha, ni škodljiva; al ona leže jajčica, iz kterih izlezejo gosenčice in samo te so pokončevalke pšenice, posebno jare, pa tudi ozimne, manj pa ječmena in rži.

Lastnost te gosenice je, da se vgnjezdi v notranje dele rastlinske in ondi škodo dela v cvetji klasja, od kodar doli po bilki leze do gornjega kolenca bilkinega, ki zvene in usahne, in potem cela bilka. Ne vidi se ta gosenica od zunaj škodo delati, kakor je navada to pri druzih gosenicah; ona gospodari le od znotraj.

Sredstva, ta škodljivi mrčes pokončati, se ravnajo po znanstvu tega, kako se ta žival razvija, ko muha leže jajčica, iz jajčic se izležejo gosenice, gosenica se spreoberne v mešičke, iz kterih izfrčijo mušice.

Skušnje, da to ali uno pšenično njivo popolnoma pokončá ta muha, drugi bližnji njivi pa nič žalega ne storí, dosti očitno pričajo, da same take njive morajo krive biti, da jih nadleguje ta mrčes.

Da se vsejana pšenica kolikor mogoče zgodaj in krepko vkorenini, je eden izmed poglavitnih pomočkov; zato se mora, kolikor mogoče, zgodaj sejati, njiva dobro obdelati, gnoj enakomerno razdeliti, obila mokrota odpeljati z njive. Mokre njive so pravo gnjezdo temu mrčesu. Kjer se je obilo pšeničnih gosenic zaredilo, ni upanja, rešiti njivo; da se za drugo leto odvrne ista nadloga, naj se požanje ali pokosí vsa pšenica, predno se gosenice zapredejo v mešičke, iz kterih se izležejo nove muhe. Težko in skor nemogoče je, pregledati vse bilke na njivi, in take, kjer se zapazijo gosenice, izruvati in požgati; vendar kjer bi to mogoče bilo, priporočila je vredno, kajti kdor pokončá eno babico, obvaruje najmanj 200 bilk; če je, na primer, na teh bilkah se zaredilo spet 100 babic, in se te pokončajo, pokončá se gosenčje zalege na 20.000, v tretji zalegi na 200.000 bilkah itd.

Dobro se je tudi skazalo pšenične muhe loviti, kedar spomladi in jeseni jajce ležejo.

S petrolejem škropiti pšenico ni pomagalo.

Narava sama zmirom kaže kmetovalcem najboljo pot, kaj naj storijo; da pa to pot morejo nastopiti, treba, da njene nauke razumejo; da jih pa razumejo, morajo si prizadeti, da jih poznajo.

Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva.

Spisal Franjo Kuralt.

(Dalje.)

X.

Klaje ne smemo preskopo sejati, pa tudi jej ne preskopo gnojiti.

Omenil sem že v poprejšnjih pravilih, kako važno in koristno je za poljedelca in živinorejca, ako pridela mnogo dobre klaje, ker ona je podlaga srečni živinoreji in obilemu poljedelskemu pridelku.

Navadno se pa dandanes na pašnikih, senožetih in deteljiščih le malo dobre klaje pridela in posebno zato, ker se preredko seje in le malo ali pa celó nič ne gnojí. Deteljo navadno še le, kakor tretjo rastlino, po gnojenji sejejo, ko je zemlja že opešala in svojo redilno moč zgubila. Ravno tako dela se tudi z drugo klajo. Vsaka pična rastlina, to je, vsaka za pičo ali krmo živini namenjena, sama za-se vsejana, ima med pojedinimi rastlinami prazna mesta, na kterih se plevel zaredí. Ako se pa seje detelja med travo, ali trava med deteljo, se ta prazna mesta napolnijo, kajti rastlina med rastlino raste in plevel se ne more zarediti.

Čem različnejše pične rastline se druga z drugo sejejo, tem boljše in tem hitrejše druga z drugo raste. Ena sega globoko s svojimi koreninami, kakor na priliko, detelja, druga si zopet na površji hrane išče, kakor, na priliko, trave. Tudi vreme nima potem toliko vpliva. Nekterim rastlinam ne škoduje velika suša, drugim zopet ne velika mokrota, ene lahko pretrpé vročino, druge zopet lahko mraz. Naj bode vreme kakoršno koli, zmirom bo pridelek gotov, ako se različne pične rastline sejejo.

Cem gostejše se pične rastline sejejo, tem visokejše in tanjše bodo take rastline. Ako hočemo tedaj tankih, visokih pičnih rastlin pridelati in dobro in gotovo žetev imeti, sejati moramo različne rastline druga z drugo in ne preredko, tedaj: s semenom ne smemo biti preskopi.

Ravno tako tudi z gnojem ne smemo skopariti. Pičnim rastlinam se mora dobro gnojiti, da hitro kalijo, hitro rastejo, in da se v enem letu lahko večkrat pokosé. Ta gnoj ni zgubljen, ako mi rastline živini pokladamo, in rastline tudi vsega zemlji ne vzamejo. One ga potrebujejo samo v početku svoje rasti; kedar pa dobijo perje, in ko se korenine bolj razrastejo, takrat mnogo hrane po perji posrkajo iz zraka, in zopet mnogo po koreninah iz zemeljske globočine. Kedar se pične rastline pokosé, one zemlji v strnišču in koreninah več rastlinske (vegetabilične) hrane zapusté, kakor so jo same potrebovale, vzele so pa zemlji samo mnogo rudninskih delov. Rastlina, vsejana za pičnimi rastlinami, dobí za hrano že razkrojene dele napeljanega gnoja, potem povreto strnišče in korenine pične rastline, manjka jej pa samo kalija in fosforove kisline. Če te rudninske dele zemlji zopet povrnemo, ali pa če jih ima zemlja še dosti v sebi, more se brez vse skrbí na tako zemljo potem žito sejati, kajti zrnje bo težko in žetev bogata.

Ako se je pa pičnim rastlinam le malo gnojilo, gnojiti se mora potem tudi še žitnim rastlinam, ako hočemo, da nam dadó bogato žetev.

Paziti mora na dalje poljedelec, da bo zmirom dobro pičo pridelaval, jo ob pravem času in na primerno zemljo sejal.

Za rodovitno zemljo najboljša je mešanica iz grašice, graha, rží ali pa ovsa spomladi zgodaj vsejana in cvetoča pokošena.

Za zateglo in zmazano zemljo je sposobna rdeča detelja.

Za nemško deteljo, pomešano z divjim ovsem in pasjim repom, dobra je posebno rahla zemlja.

Za turško deteljo je dobra apnena zemlja.

Za ajdo, prosó, strašnico pa peščena zemlja.

Sejati mora poljedelec take pične rastline, ktere mu zgodaj spomladi frišno pičo dajo, in pa take, ktere se še le kasno jeseni za frišno klajo rabijo. Tako, na primer, ogeršica velicega srpana vsejana, dá prvo frišno klajo drugo leto konec malega travna;

ozimna rž, sejana z grahom, se sredi velikega travna požanje in za frišno klajo porabi;

od začetka rožnika ali pa še na koncu velikega travna nam dá prvo košnjo nemška detelja in pa turška detelja;

sredi rožnika se kosí prvikrat rdeča detelja;

v početku malega srpana se drugikrat kosí nemška detelja, in vse zgodaj spomladi sejane mešanice;

od srede malega srpana naprej kosé se ali detelje tretjikrat, ali se pa tudi turšica do pozne jeseni lahko za frišno klajo upotrebuje, ako se je od 14 do 14 dni zaporedoma sejala.

Na tak način si more poljedelec celo poletje in jesen svojo živino s frišno klajo prehraniti, in si mnogo sená za zimo obdržati.

Kedar poljedelec mešanico seje, premisliti mora najpred: kakošna semena bode skupaj zmešal in v kolikošni razmeri.

Največ semena naj vzame od take rastline, ktera se njegovi zemlji najbolj prilega. Ako je na priliko zemlja posebno rdeči detelji primerna, in poljedelec hoče ž njo še nemško in pa belo nizko deteljo pomešati, naj vseje na en oral (joh): 15 funtov rdeče detelje, 5 funtov nemške detelje, 5 funtov bele nizke detelje.

Ako se pa zemlja posebno nemški detelji prilega, naj vzame na oral: 20 funtov nemške detelje, 5 funtov rdeče detelje, 5 funtov bele nizke detelje, pomeša naj se tudi nekoliko trav, ktere se zemlji najbolj prilegajo.

Ako se bode poljedelec še dalje trudil, da mnogo dobre klaje pridela, da ni ne s semenom, ne z gnojem pri setvi preskop, gotovo bo z dobrim vspehom gospodaril. Dobro si bo potem mogel živino rediti, lahko bo svoje polje dobro gnojil, in tako si od dne do dne zemljo zboljšal in povikšal pridelke.

Národno-gospodarske stvarí.

Železnica Predelska.

Bralcem „Novic“ je vže znano, da je v državnem zboru na dnevnem redu bila Predelska železnica. Vladni predlog o njej je napravil velik hrup; brošura za brošuro je prišla na dan; ena povdarja potrebo te železnice; druga dokazuje, da ona ni Avstriji in njenemu trgovstvu ugodna. Brošuro stavbenega svetovalca g. Potočnika so „Novice“ že omenile z zasluženo pohvalo. Da pa se nam ne ugovarja to, da v tej brošuri le govorí Kranjec „pro domo sua“ in da po takem je potezanje za Loško železnico enostransko, naj omenimo še druge, ki jo je na svitlo dal inženir pl. Südenhorst pod naslovom: „Ein freies aber wahres Wort über die Eisenbahnfrage Predil- oder Lacker Linie“.

Inženir Südenhorst pravi med drugim v svoji brošuri: Ako se zgodovina avstrijskega železničarstva pregleda in objektivno razsoja, se žalibog vsakdo prepriča, da se skoraj pri vseh železnicah ne ozira na korist države, na tirjatve narodno-gospodarskega razvoja in na samostojno kupčevanje, ampak da manj ali bolj le osebna ali stranska korist denarstvenih koterij prevaguje.

To se vé že mnogo let; razpravljalo se je to vže večkrat v državnem zboru, v časnikih in posebnih knjižicah, al do zdaj zastonj. Ministerstvo odstopa za ministerstvom; al zmirom vladajo ista pravila.

Nedvomljivo je, da z ozirom na trgovsko politiko je najbolj škodljivo bilo to, da se je prodala južna (tržaška) železnica francozki družbi Rothschild-Talabotovi in s tem oddalo morsko prevaževanje tej družbi. To se hudo čuti ne le v Trstu, ampak tudi na Primorskem, Kranjskem, Koroškem, Štajarskem, zgornjem in spodnjem Avstrijskem do severnih mej države. Nadjalo se je, da bode Rudolfova železnica rešila državo škodljivega monopola južne železnice ter prosti razvoj trgovskega prometa zopet ustanovila. Ta up pa bode šel sopet po vodi, če državni zbor pritrdi načrtu železnice iz Trbiža čez Predel v Gorico proti Trstu, kterega je minister kupčijstva mu predložil. Predelska železnica je med vsemi načrti, kteri se morejo napraviti za zvezo doljno-avstrijskih železnic s Trstom, najnenaravniša, tehnično najneugodnejša in najdraža; ona najmanj more spolniti občno državno korist.

Trst z malo izjemo onih z južno železnico v dotiki stoječih dežel, Kranjska, Koroška, Štajarska, zgornja Avstrijska in zahodna Česka so se izrekle po svojih zastopih zoper Predelsko črto, ktera se le zato ponuja, da bi se južni železnici na veke ohranil dosedanji monopol trgovstva (samotržtvo) v Trstu.

Načrt Predelske železnice pa ni nova ideja; ona se je vže skuhala, ko je minister kupčijstva baron Wül-

lerstorf, da bi Rudolfovo železnico do Adrije izpeljal, z velikim plačilom od južne železnice priboril to, da se je odrekla predpravici za 7 let, ktera obstojí o tem, da sme vsako železnico v prvi vrsti ona sama zidati. Od onega časa se je delalo le na to, da bi se Rudolfova železnica ne zvezala s Trstom, in to vsaj ne po pristojni črti, ktera bi bila najugodnejša. Ta pa je ona, ki bi šla iz Launsdorfa čez Loko v Trst, ker je najkrajša, najcenejša. Ona bi, neodvisna od južne železnice, vezala severne dežele Avstrije s Trstom in bi bila tudi podlaga daljnim železnicam v Karlovec, Pulj, v Dalmacijo. Al ta železnica — ironično pravi Südenhorst — ima veliko napako v sebi; ona ne služi namenom južne železnice; ona bi avstrijskemu trgovstvu pri prometu in prevažavanji pomagala, ona bi rešila nas monopola južne železnice, s kterim se avstrijsko trgovstvo na morji popolnoma izdá namenom francosko-laške železnične družbe. Verjeti bi se moralo, da te napake črte Launsdorf-Loka-Trst bodo vsako avstrijsko vlado silile, z vsemi močmí delati na to, da se izvrši ta črta. Al žalibog! to ni res. Ministerstvo je namesto Loške črte zopet predložilo Predelsko črto, akoravno so jo uradniki c. kr. glavne inšpekcije po večletnih preiskavah zaznamvali za „technischer Unsinn“. Pričakovati je, da zbornica poslancev ne bode ministerske spomenice o predelski železnici za nezmotljivo imela, ter da bode zaslišala tudi izvedence o železniških zadevah in pa tudi zastopniki črte Loške. Tem se tega ni bati, ker, razen privržencev monopola južne železnice, med kterimi je žalibog v prvi vrsti sedanji finančni minister, se ni nikdo ne v tehničnih ne v narodno-gospodarskih ozirih za to oglasil, in še celó „spomenico“ so morali na napačni račun stroškov stvariti, da vsaj na videz se Predelska črta opraviči!

Vladni načrt kaže, da je namen, Predelsko železnico le do Gorice napraviti, od tod v Trst pa — odložiti. Ker pa privilegij južne železnice s 1. januarijem leta 1874. zopet moč zadobí, je očividno, da se ne bode zidala, in tako bi Rudolfova železnica v Gorici se končala in ondi se z južno vezala; mesto Trst naj tedaj po mislih sedanjega finančnega ministra le južni železnici služi.

Po vsem tem dokazuje Südenhorst, da bodo stroški dokaj veči, kakor jih nastavlja ministerska „spomenica“, da stroški za železnico iz Trbiža v Gorico bodo precej presegli proračun od 26 milijonov in 105.219 gold. Minister kupčijstva pa to tudi vé, in ker noče nikdo prevzeti dela, zato naj država sama zida železnico, vsaj so — če kdo verjame — finance avstrijske tako strašansko bogate, da se sopet lahko kakih 40 do 50 milijonov za ptuje namene žrtuje! Dalje dokazuje iz „spomenice“ ministerske, da se na zidanje nove železnice iz Gorice v Trst ne misli, in, ko bi se po tej črti tudi izdelala, bi trgovstvu celó nič ne koristila, ampak le južni železnici podložna bila.

Opomín

zarad starih že preklicanih bankovcev.

Razglas državnega denarstvenega ministerstva naznanja, da se stari bankovci (že preklicani) po 1 gold. od 1. januarija 1858. leta, in po 5 gold. od 1. maja 1859. leta, kteri so samo na sprednji strani tudi rdeče povrh natisnjeni, pri c. k. državnemu ministerstvu proti prošnji do konec letošnjega leta samo še zamenajo, potem, to je, od novega leta naprej pa niso ne vinarja več vredni. — Zdaj tekoči bankovci po **1** in **5** gold. od 1866. leta niso še preklicani.

Potopisni listi

slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

(Dalje.)

XVI. pismo.

Predragi prijatelj! Če si se morebiti že malo naveličal pospremljati me na mojih potih po Hrvaškem, bodi utolažen; kajti danes se napotim v duhu s Teboj vred zopet proti domači zemlji. Zveza ali vožnja železnice med Karlovcem in Zagrebom je za popotnike jako nerodno vravnana. Ako prideš namreč na en dan v Karlovec, moraš ostati tukaj dve noči, ker železnica navadno le enkrat prihaja, in sicer zvečer prav pozno, zjutraj pa odhaja prav zgodaj. Le pondeljek in petek delata izjemo; ta dva dneva se človek tudi lahko popoldne ob 5. uri proti Zagrebu odpelje. In to je bilo ravno dne 28. avgusta mogoče.

Da ločitev od prisrčnih znancev, zlasti ako je odmerjena morebiti zopet na mnoga leta, ni lahka stvar, to je stara resnica; — tudi meni ni bilo lahko pri srcu o mislih: zdaj smo skupaj, Bog vé, se li še kedaj, in v kakošnih okoliščinah zopet vidimo. Saj me je ravno sedanja nazočnost v Karlovcu podučila, da grobarjeva lopata skoraj nobeni dan počivati noče, in da mi je zasula, odkar sem bil zadnjikrat tukaj, dvoje blagih src. Pa kaj se hoče; — na kaj tacega moramo, ker smo enkrat že „likof“ popili, tudi vsi prej ali pozneje pripravljeni biti. Segli smo si toraj s prijatelji v roke, poslovili se po lepi hrvaški narodni navadi, in urnih korakov pomeril sem jo proti kolodvoru, kamor je bolje, da se pride pol ure pred, kakor eno uro prepozno. Ljudí se je odpravljalo mnogo na odhod, zlasti veliko je bilo vojaških dopustnikov, ki so šli k orožnim vajam v Zagreb. Tudi jez sem zvedel pri tej priliki, da nisem še tako star videti, kakor sem si že sam včasih mislil; kajti ko sem pokazal kondukterju svojo „polkarto“, me je zavprašal: Ste li tudi Vi „urlaubar“? Ne, sem odgovoril, — al v srcu si mislil: pač sem, pač, urlaubar-trpin, ki sem odšel le za malo dni svojim mnogoterim stiskam, res pravi vojski življenja; zdaj pa grem zopet nazaj v morebiti še veče težave, kakor sem bil poprej. (Pač se nisem motil!) Kdor ne verjame resnice narodnega pregovora: „sedemnajst antverhov pa osemnajst nadlog“, ta naj vpraša mene; toliko težav mu bom naštel, da bo poslednjič že rad djal: zdaj pa le jenjaj, — dosti imam!

Kar mi je bilo posebno ljubo, bilo je to, da sem se po dnevi iz Karlovca odpeljal, ter tako priliko imel, občudovati rajsko lepoto okolice med Karlovcem in Jasko. Planota, zlasti proti desni, je neizmerna, krasna, zemlja plodonosna; proti levi tam pa ob kraji obširne ravnine visoki Gorjanci, ki se od Metlike sem v velikem polkrogu privijó, ter naprej gori prek Okíča zopet proti Samoboru in Kranjsko-Dolenskim zaobrnejo, celi nepopisljivo mični okolici, — res pravi panoramski sliki — dajajo dostojno ozádje. Da pa ne boš mislil, da moje pero lepoto teh krajev presiluje, beri le, kar je pisal leta 1852. rajni slavnoznani tržaški prošt Mihael Vrné o njej, rekoč: „Vsa ta ravnina ali cela okrajna od Karlovca do Zagreba, je res tako lepa, da se ne bojim reči, da bi se smela z Lombarškimi okrajnami meriti, ko bi bila obdelana kakor gré. Zemlja je dobra in rodovitna, dasiravno so tla sèm ter tjè nekoliko močirna; še nikjer nisem lepše turšice videl, ko v ti ravnini, posebno okrog Jaske. Ko bi tedaj rok in denarja ne manjkalo — pa menda obojega manjka — bi se dala okrajna, ki je že sama na sebi prekrasna, v kratkem v pravi raj spremeniti, kjer bi se mnogovrstnega žita, sočivja, vina in najžlahnejšega sadja obilo obilo

pridelovalo". (Glej „Novice" 1852, str. 174). Zeló sem bil toraj zadovoljen, ker se je na postaji v Jaski, odkoder se trg enacega imena kake pol ure od železnice na levo sprelepo vidi, vlak posebno dolgo pomudil (s hlaponom so namreč dolgo vlačili vagone skupaj, ter pripregali jih). Navadno pa „lukamatija" popotnike takim in enakim naravskim lepotam pač vse prehitro odmakne. Človek bi se mnogokrat kmalu srdil nad njegovo urnostjo; kajti oko bi se rado napajalo še dalje o tacih lepovidih, ki so mu, in hkrati tudi duši in srcu sladkih občutev vir.

Od Jaske naprej dobí okolica vsled tega, ker vodi bolj skoz gozde in ščúmuje, tudi bolj enotno, skoraj bi rekel, dolgočasno podobo. Obilno lepe in plodne zemlje leži tù neobdelane; in kar sem premišljeval sam pri sebi o vožnji čez Lonjsko polje, sililo se mi je tudi v spomin, nevedočemu, da je že pred 20 leti naš slavni rojak Vrné o teh okolicah izrekel enako razsodbo. Res: Hrvaška zemlja ima še mnogo kruha oddati po besedah Vodnikovih: „Glej! stvarnica vse ti ponudi, le jemat' od nje ne zamudi!" — Kogar pa presilno mika v daljno Ameriko, temu svetujemo natančni pogled v dopis g. bogoslovca Luke Možina (glej „Danico" leta 1871., št. 40). Za denar, ki se more plačati edino le za prevožnjo v Ameriko, bi se na Hrvaškem morebiti že kupila kaka prijetna mala domačija. Vrh tega pa ostane človek pri sobratih slovanskih, in kar je čez vse vredno: ako bi se naveličal kraja ali ko bi bil preganjan od nezgod, bil bi kmalu zopet lahko na starem domu.

Srčno želim, da bi te moje vrstice brali vsi oni, kterim se zdeha po pečenih prepelicah oddaljene Amerike!

Bližnja postaja nam je bila „Zdénčica". Pomudili smo se tù le prav malo; stojí tudi v dovolj dolgočasnem kraji, vendar pa je snutek današnjega pisma nanesel tako, da Te ravno tù morem v duhu zapustiti. Potrpi! koj v prihodnjem pismu Ti hočem kazati zopet bolj prijetne kraje. Božja pomoč!

Tvoj prijatelj
Josip L. Železodolski.

Slovstvo slovensko.

* „Glas" se imenuje nov slovensk, v „Novicah" že napovedani časnik, ki v Gorici začne izhajati 5. dne prihodnjega meseca. Program njegov je oprt na sledeča 3 zdrava vodila, ktera vredništvo v listu za poskušnjo razlaga tako-le: „1. Podlaga prave sreče za posamesne, kakor moralne osebe, to je: družine, narode in države, je luč sv. vere, ktero nam je prižgal Jezus Kristus, in ktero hrani sv. katoliška cerkev. Toraj bo prvič naš „Glas" katolišk, da bo krepčal in oživljal katoliško prepričanje slovenskega naroda, in odvračal vse, kar bi zamoglo le-to prepričanje kaliti ali celó zadušiti. Branil bo z vso močjo božje in naravne pravice, ki jih ima sv. vera do družine, do šole in v javnem življenji. — 2. Sveta vera je v ozki zvezi sè socialnimi in političnimi vprašanji, ki posebno dandanašnji v narode in države tiščijo, in ki se morajo rešiti v katoliškem duhu, ako nočemo, da zgubivši pravo stezo v pogubo zabredemo; toraj bo naš list drugič političen. V Avstriji si stojite dve stranki nasproti, federalistična in centralistična. Za nas Slovence ni več dvomljivo, kteri se imamo pridružiti. Mi smo preverjeni, da obstane Avstrija, in da se slovanski narodi, po njenih kronovinah razcepljeni, ohranijo in k blagostanju duševnemu in materijalnemu dospejo. V federalizmu imamo tudi najgotovejšo zastavo, da si katoliška cerkev svoj vpliv na razmere socijalnega življenja obvaruje. — 3. Za tega del je naravno, da mora naš list biti tretjič naroden. Narodnost nam bo sveta, in gojili jo bomo z vsemi pripomočki, ktere vera, um in skušnja odobrujejo. Preverjeni, da le združene močí kaj zamorejo in da je le v edinosti prava moč, med tem ko razcepljeni deli po naravni postavi razpadajo, ako se primerno ne uredijo in modro ne združijo, bomo delali, „da zbeganim in razkropljenim slovenskim sinovom pozidamo veličasten naroden dom, na kojega čelu se sveti zlato imé „Slovenija", in srečno in slavno Slovenijo uvrstimo ko zlati biser v venec srečnih in slavnih avstrijskih narodov" in kronovin na federalistični podlagi združenih. — Le to nam bo glavno vodilo, kedarkoli se nam bo priložnost ponudila, obravnavati raznovrstna verska, politična in narodna vprašanja. — Pri tem pa ne bomo zabili, da glavni namen naš je, v ožjem krogu pospeševati blagostanje goriških, in sploh primorskih Slovencev. Poštenih Italijanov, s kterimi skupaj živimo, ne bomo žalili". — Izhajal bode ta časnik vsak teden enkrat na pol pôle ter mu je cena za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr., za četrt leta 80 krajc.

Dopisi.

Iz Gorice. (*Poslano.*) V štev. 65. „Slov. Naroda" od 8. t. m. se je vredništvo predrznilo, kot pisalca dopisa „Vom linken Isonzo-Ufer" v dunajskem „Vaterlandu" (štev. 153) mene ne le nedoločno naznaniti, ampak kar naravnost imenovati. Na to je prineslo vredništvo „Vaterlanda" v štev. 106. 13. t. m. to-le pojasnilo: „Auf Ansuchen erklären wir, dass wir von dem Gymnasial-Katecheten Andreas Marušić in Görz keinerlei Mittheilungen für unser Journal erhalten, und dass namentlich der mit M bezeichnete Correspondenzartikel „Vom linken Isonzo-Ufer" vom 3. Juni d. J. in der Nummer 153. des „Vaterland" vom 6. Juni d. J. nicht von ihm herrührt".

Pričakoval sem od poštenosti „Narodovega" vredništva, da svoje krivo natolcevanje v številki 65. prekliče. Ker ni bilo do sedaj še preklica videti, prisiljen sem to javno konstatovati. Marušić.

V Gorici 22. jun. — Novi goriški list „Glas" se je 18. dne t. m. rodil in vendar — še vlada red v Gorici! Še teče Soča proti jugu v morje! Vsak tukajšnji Slovenec lahko s prstom potiplje in bo čutil, da še ima cel nos sred obraza in ušesa tudi še cela na straném. Oj, Jona in vi vsi, ki čepite pod venečo bučevino — preroške vaše slave — ali vas ne grize nekaj, da se nečejo goriški Slovenci med seboj — klati? Kaj, če vam zdaj porekó, da ste krivi, sebični — Baalovi preroki?! Ste li res mislili, da zavoljo vas Bog goriške Ninive podere? — Sporočil je bil dopisnik —t— uni pot „Novicam", da bo gosp. Ivan Nepomuk St. „Glasu" vrednik; on pa zdaj v „Soči" to preklicuje, in po pravici, kajti pravijo, da vredoval je nekaj, a vredil nič, toraj ni vrednik. — „Glas" hoče biti na Goriškem blizo to, kar je „Slov. Gospodar" za Štajarsko. Nadjati se je, da častiti duhovščini, ki je k porodu „Glasa" sosebno pomogla, bo tudi mar, da se nje nadškofijski organ ohrani.

Iz Ljutomera 23. junija. (*Čitalnica*) napravi na Petrovo 29. dne t. m. popoldne ob 4. uri na vrtu g. Senčarja na locnu veliko národno veselico s sledečim programom: 1. Nagovor in pozdrav. 2. Govor o založnicah in gospodarstvu. 3. Šaloigra „To sem bil jaz". 4. Deklamacije. 5. Petje. 6. Godba in ples. — K tej veselici vljudno se vabijo g. družabniki, njih znanci in domoljubi sploh. — Pri neugodnem vremenu prestavi se zabava na drugi dan. Odbor.

Iz dolnjega Zemona na Notranjskem 19. rožnika. — Prejmite, predrage „Novice", iz tihe naše vasice prvi

dopis, ki vas prosi, povedati nam, kako je s tisto postavo, ki je bila od deželnega zbora osnovana na to, da ne bi se smel vsak berač ženiti. Prav silno potrebna je in jako bi kmečko ljudstvo razveselila. Kako, da zdaj ni nič več glasa o njej?*) Ravno zdaj se jih misli samo v naši vasi 7 ženiti! Kamo pridemo s tako frajostjo! Kdo bo take družine živil? Če se berač ženi, mora večidel krasti, vsaj zaslužka nima; kmet pa ne more za vsakim hoditi. Posebno, kjer drv primanjkuje, kakor ravno pri nas, so taki ljudjé velika nadloga. Njim se ne smili nobeno drevo, oni sečejo češplje, jablane in vse, kar jim pod roko pride. V našem vinogradu je pozimi vseh kolov zmanjkalo, — noč jih je pojedla. Ljudstvo mrmraje pravi: „vsaj me ne veselí delati, ker nič ni varno, in če tatú pravici izročiš, ti potem napravi še večo škodo“. Naj v dokaz vsega tega en sam izgled navedem. Pred dvema letoma se je pri nas en tak človek, kakor pravijo, „na korajžo“ oženil. On ne zná nobenega rokodelstva; iz Hrvaškega je prinesel nekih 100 gold., ki jih je ondi zaslužil. Zdaj misli neko leseno barako si napraviti. Nekega večera pride k tastu in zahteva, naj mu dá kos vrta, da si bo hišo napravil. Družina in tast mu niso hoteli tega obljubiti. Na to začne preklinjati in žugati, da bo svojo ženo ubil in vse iz hiše „splašil“, to je, hišo zapalil. Vaščanje mu ne dovolijo take lesene bajte postaviti, kajti lahko si jo prav nalašč zažge. Zdajci pa začne razsajati, zakaj so mu dovolili ženiti se, ako ga nočejo hraniti in v vasi imeti! Kaj bode s takim človekom? Ali ni sebi in sosedom velika nadloga za zmirom? Naši poslanci, ki med ljudstvom živijo, že vedó, kakošne postave so našim krajem primerne; gospodje na Dunaji pa ne poznajo niti dežel niti njihovih potreb. — Letina ne kaže prav dobro zato, ker je bila moča do zdaj in predolgo mrzlo. Sená bo prav malo, prazna tla so, al šemka (škrobotca) je dosti; kedar je pa tega obilo, je vselej slaba letina za seno. Fižol so polži skoraj ves pojedli. — „Ilirski Sokol“ je prav lepo spremljal procesijo sv. Rešnjega Telesa; bil je tako rekoč za častno stražo. Slava mu! V nedeljo so mu preč. gosp. dekan prekrasno zastavo v Bistriški cerkvi med pokanjem možnarjev blagoslovili. Bog daj, da bi stalo društvo na trdnih nogah. Živio „ilirski Sokol“! Kmet.

Iz Notranjskega 22. jun. (*Kako prevzeten tujec domačinu Benetke kaže*), vidi se iz poslanega dopisa v zadnjo „Sočo“, v kterem hoče za dobro plačilo najeti pisár iz Senožeč z zvijačo ovreči skozi in skozi resnični dopis iz Notranjskega v 20. listu „Novic“ zaradi nedostojne podelitve nove pošte v Košani. Istina je, da je vstanovitev nove pošte tukaj občno zadovoljstvo vzbudila; a — nikakor ne podelitev te pošte, ktera se je v „Novicah“ omenjenemu, v Senožečah naseljenemu ptujcu, piemonteškemu Italijanu, ali celo, kakor on sam trdi, njegovemu zdaj sem poslanemu štacunskemu pomagaču njegovega soroda (ki svoje domovinske pravice vkljub poziva dotične c. k. okrajne gosposke do sedaj tukaj še dokazal ni) tako brezozirno, in brez kake posebne pozvedbe in nasvetov od strani kompetentne okrajne gosposke, podelila, kar še lastniku v tej koči bivajočemu kovaču ne gre v glavo, zlasti da se je morala v njegovo hišo štev. 36 brez vsega dovoljenja vstanoviti. Al o tem bode imelo sl. vodstvo samo dovelj prilike, se še kaj bolje lastno prepričati; zato naj tu bode omenjeno samo to, da se je moralo dovoljenje za krčmarijo v tej tesni od farne vasi odločeni nespodobni mrkancijski prodajalnici iz mnogih vzrokov zabraniti. „Sočin“ dopisnik navedel je tudi vzroke, da se pošta županu, prejšnemu ovčarju, zaradi nesposobnosti, učitelju pa zavoljo njegove sedanje službe ni mogla podeliti. Modro tujče, kako si jo vendar abotno izduhtalo! Ali je tudi tvoj pisar tujec v deželi kakor ti, da kar trohice ne vé o pravnih razmerah ljudskih učiteljev, kteri smejo in jih tudi veliko od njih enaka uradništva častno opravlja, in o tukajšnjem popolno zmožnemu županu, kteri je že zdavnej srednje šole dovršil, kterih pa niti ti ne tvoj pomagač od znotraj še videla nista; tudi se župan nikoli s kako ovčarijo pečal ni, akoravno bi ga, kakor druge živinorejce, pri tem opravilu ona malo opovirala. Ker se tedaj neljubemu poštarju in njegovemu pomagaču pričakovana slava tukaj ne poje, zato se jezi in ptujec zahteva od domačega župana in domačega učitelja, naj ostaneta vsak pri svojem kopitu, ter ju zavrača z ostrim svarilom na njune dolžnosti, češ, da bi sam sladkeje spal in sladno pečenko mirneje vžival! „Soča“ je sicer že marsikak neslan sok skuhala, zato ni čuda, da se zdaj za tujca poteguje in sposobne domače ljudí v kot stavi.

Zalilog 13. junija. (*Grozno sleparstvo.*) Naj „Novicam“ naznanim veliko sleparstvo. 10. dne t. m. so štirje še močni in čvrsti možje jokaje se pripovedovali to-le: Na sv. Urbana dan je v vas s 70 hišami blizo Kostanjevice na Dolenskem dvakrat trešilo, potem pa, ko je bila vsa vas v ognji, se je na enkrat 24 sežnjev globoko v zemljo pogreznila, na to pa je nastopilo jezero; življenje — so rekli — smo si le tisti rešili, ki smo plavati znali, vsi drugi pa so v globočini konec storili; zdaj pa iščemo pomočí po svetu, da si bomo potem koče naredili okoli jezera, ker malo polja je vendar še ostalo. Eden, ki se je posebno milo jokal, je rekel, da je njegova žena zvečer ob 7. uri porodila in ob enajstih ponoči se z nekrščenim detetom v zemljo pogreznila; pripovedoval je tudi, kako je bil pred to nesrečo bogat, da je imel tri z blagom naložene štacune in 7000 gold. gotovega denarja, a vse to mu je ogenj požgal in voda pokrila. — Na tako popisovanje strašne nesreče so se tukajšnji ljudjé nesrečnim res usmiljeni skazali. Slišal sem pa tudi praviti, da ti koledniki z malimi darovi niso bili zadovoljni; če je kdo le kaj malega dal, se jim ni vredno zdelo „zalonati“. — Naj „Novice“ to povedó svojim bralcem, da se zve po svetu, in da ljudje, do kterih bi prišli ti goljufi, jih primejo in sodniji izročijo. M. Kalan.

Iz Kranja. (*„Gorenski Sokol“*) bode 29. t. m. napravil svoj drugi letošnji izlet v Cerklje. Odšel bode iz Kranja okoli 8. ure proti Šentjurju. V Šentjurji bode ob 9. uri pri sv. maši, pri kteri bodo „Sokolci“ peli. Po tem urno nastopi pot na Cerklje, kjer se bode pod prostim nebom predstavljala gledališka igra „Slep ni lep.“

Iz Motnika 18. junija. (*Zahvala in prošnja.*) Prevzvišeni knezoškof ljubljanski so prošnjo županije Motniške vslišali ter prišli birmat v faro zgornje-tuhinjsko, kjer je bilo mogoče vdeležiti se sv. birme tudi mnogim Motničanom. Županstvo v Motniku čuti se dolžno v imenu občincev svojih za to prevzvišenemu gospodu izreči očitno zahvalo, pa dodati tudi prošnjo, da bi blagovolili ob svojem času tudi v faro Motniško priti, kjer se je, kar najstareji ljudje pomnijo, le enkrat sv. birma delila. Kaspar Sajovic, župan.

Iz Sotéske na Dolenskem. — Logarstvo naše je dobilo poročilo, da komisija, ki bode obhodila nameravano železnico ljubljansko-karlovško v vojaško-tehničnem oziru, kmalu pride na Dolensko; zato naj logarstvo pripravi za znamenja potrebne kole. K temu obhodu pošlje ljubljanska kupčijska zbornica g.

*) Deželni zbor je že marsikako deželi potrebno postavo sklenil; al žalibog! kaj pomaga, če ne dobí potrjenja. Vred.

Fr. Potočnika, c. kr. penz. stavbenega svetovalca, en konsorcij pa gosp. Jan. Hartmana.

Iz Št. Vida poleg Ljubljane na sv. Janeza Krstnika dan. — Danes dopoldne ob 8. uri je bil pogreb prečastitega našega fajmoštra gospoda

Blaža Potočnika,

ki je po precej dolgi bolezni v 74. letu svoje starosti in v 50. letu svojega duhovskega stanú 20. dne t. m. umrl. Velika črna zastava z visocega stolpa je oznanovala vsacemu skozi Št. Vid potujočemu, da cela fara žaluje po svojem ljubljencu, ki jej je 39 let dušni oče bil. Sprevod, prav veliki procesiji podoben, je šel na levo in desno po véliki cesti Šentviški, peljan od prečastitega gosp. stolnega dekana Zupana, dveh gospodov kanonikov in čez 30 duhovnih gospodov, ki so od blizo in daleč prišli zadnjo čast skazat ranjcemu. Farmani sami so ga nesli in mu svetili. Na čelu sprevoda ste bili zastavi narodne čitalnice ljubljanske (rajnki je bil predsednik čitalnice Šentviške) in katoliškega društva ljubljanskega (rajnki je bil ud temu društvu) obé s pripetim florom, za kterima so šli gospodje pevci ljubljanske čitalnice, ki so mu nagrobnico peli, in odbor katoliškega društva. Na trugi so ležali lični venci „matice" slovenske, čitalnice in dramatičnega društva. Neštevilna množica njegovih farmanov je spremljala slovesni sprevod, pa tudi iz druzih krajev je privrelo mnogo ljudstva, iz Ljubljane bili so pričujoči predsedniki vseh národnih društev in veliko število druzih njegovih prijateljev in častiteljev. V cerkvi so kaj lepo govorili gosp. stolni dekan o mnogostranskem blagonosnem življenji rajnega, veliko sv. mašo pa so služili gosp. kanonik Kramar. Po končanem vsem cerkvenem opravilu so truplo položili v kapelico, kjer počiva zdaj svojim farmanom nepozabljivi dušni pastir, za slovensko slovstvo mnogozasluženi rodoljub, ki ga domovina šteje med svoje najzvestejše sinove. Naj omenimo vsem, ki so našega Potočnika poznali, da ga dobrovoljni humor tudi na smrtni postelji ni zapustil. Poslednje njegovo slovstveno delo pa je bil astronomični del za „Pratiko" prihodnjega leta 1873., kterega je malo pred smrtjo dovršil, napisavši „Pratiki" na čêlo sledeče „vošilo za novo leto 1873", ki je poslednja njegova pesmica in z malo besedicami dobra slika današnjih dní:

Naj bežijo dolge reve,
Bog razjasni temne dneve!

Večni mu spomin!

Iz Ljubljane. — Že v zadnjem našem listu na kratko omenjena interpelacija dr. Poklukarja in drugih zarad obsojenih Bohinjcev se od besede do besede glasí tako-le:

„Pretekli teden je c. kr. deželna sodnija v Ljubljani 59 kmetov iz Bohinja radoliškega okraja na Kranjskem zavolj upora, blizo vsacega na dve leti ječe, obsodila, ko je še le malo pred enaka obsodba 23 kmetov istega kraja zadela. Vzrok temu so bile pravdine razprtije srenj s kranjsko „industrijalno družbo" zavolj gozdov.

Neizmerno hudo, ki vsled takih obsodeb mnogo nedolžnih družin in cele vasí zadeva, naklada vladi dolžnost, da po svoji moči takim dogodbam vzroke odstrani in s tem enake jako žalostne dogodbe vprihodnje zabrani.

Zato stavijo podpisani vprašanje: Ali je ministerstva za notranje zadeve združenega z ministerstvom za pojedelstvo volja:

se z vso močjo poprijeti tega, da se že blizo pred 20 leti pričeta odveza gozdnih služnosti nemudoma končá?

do tistihmal pa pri porabi in gospodarstvu omenjenih gozdov za javno dobro imenovanih krajev z naredbami takimi skrbeti, ki se z dosedanjimi posestnimi in pravnimi razmerami vjemajo, pa so tudi pripoznanim pravicam prizadetih srenj ter potrebam poljedelstva in živinoreje pravične? —

— (*3000 gold. za nakup žebcev težkega pincgavskega plemena*) je c. kr. ministerstvo kmetijstva še dovolilo deželni naši komisiji za povzdigo konjereje na Kranjskem, ki ga je za to prosila. Komisija je prosila sopet gosp. Seunig-a, da gre na Štajarsko in če je treba na Salcburško kupovat žebcev, in je sklenila, oklicati gospodarjem na Gorenskem, ki želijo tacega žebca (za druge kraje taki žebci niso kakor za gorenske), da vložé do 15. dne prihodnjega meseca svoje prošnje, ki morajo podprte biti z dokazi, da je prošnik premožen in dober gospodar, — da ima lepo zidano štalo in da je pri hiši pripraven prostor za spuščanje, pa tudi izkazati, koliko kobil je v okolici dveh ur. Vse to mora župan potrditi.

— (*V poslednji seji družbe kmetijske*) je bilo določeno, ktere poljske pridelke iz Gorenskega, Dolenskega in Notranjskega in pa iz mahú ljubljanskega kmetijska družba skupno pošlje v dunajsko razstavo, vrh tega pa tudi trsje. Izvoljeni so bili tudi posamesni gospodje, ki se naprosijo, da dobijo in družbi pošljejo to in uno. Ker bi utegnilo pismo do njih že po žetvi rží in ječmena priti, prosimo lepo, naj kak domoljub na Gorenskem, Dolenskem in pa Notranjskem od lepe rží, lepega ječmena in lepe pšenice dá iz poprej dobro namočene zemlje na njivi izruvati celo močno steblo s korenino, bilkami in klasjem, da taka lepa stebla pošljemo v razstavo z dodanima 2 bokaloma zrnja.

— (*Iz deželnega odbora 21. junija.* *) Predlog odbornika Dežmana, da se deželni muzej vdeleži razstave dunajske s kranjskimi marmeljni in drugimi posebno odličnimi kamenji, je bil odobren in v ta namen 400 gold. iz muzejnega zaklada dovoljenih. — Gregorju Rabič-u iz Mojstrane se je dovolila strelnina 40 gld. za vstreljeno medvedko.

— (*O banki „Slovenija"*) piše „Slov. Gosp." v 24. listu med drugim sledeče:

„Do 26. julija t. l. morajo biti vse delnice oddane, potem je zavarovalno društvo ustanovljeno. „Gospodar" je že mnogo razglasil, zakaj da oddaja delnic tako počasi napreduje, a napreduje vendar le kljubu vsem, prav prav nedomoljubnim oviram. Naj omenimo pri tej priliki pomisleka, ki morebiti marsikoga moti, da še od straní gleda, to je namreč pomislek: ali bo banka tudi zavarovancev našla? Kakor vemo iz gotovega vira, je že zdaj, ko še banka ustanovljena ni, na stotine zavarovancev gotovih. Ko pa bode banka ustanovljena in bo pokazala gotovi denar kot založnino, bi vendar ne le čudno, ampak nezaslišano bilo, ko bi Slovenci tudi potem rajši pri tujih društvih se zavarovali kakor pri domačem, slovenskem!! Urno tedaj in pogumno naj podpiše vsak, ki je še do zdaj v dvomih bil, delnice po 68 gold., in v malo dneh je lahko vseh tisoč spečanih. Iz prevelikega pomišljevanja se pa še nikdar ni nič vrlega rodilo".

*) V 25. listu „Novic" na str. 201. v poročilu o seji deželnega odbora se je po pomoti postavil znesek 10.598 gold. 30 kr. namesti 105.982 gold. 30 kr.

— (*Za oni poboljšek duhovnom*), ki ga je z nekterimi prečudnimi glasovi dovolil dunajski dažavni zbor, se je vendar oglasilo 9 kranjskih duhovnov. „Brencelj“ jih bode zapisal v svoje liste. Dopisnik iz Ljubljane „Vaterlandu“ razlaga v listu 159. vzroke, zakaj da tudi kranjski duhovni ne marajo za to darilo, ter med drugim navaja dogodbo, kakor je podoba, prav gotovo, ki kaže, kako so nekemu župniku starodavne doneske iz verskega zaklada pristrigli s tem, da so mu žitno biro na korist verskemu zakladu tako visoko cenili, da je župnik c. kr. računovodstvu na prodaj ponudil vso biro po računovodski ceni in obljubil še 10 mernikov na vrh jim dati. „Vaterl.“ dopisnik zato misli, naj bi vlada svojo resno voljo, zboljšati dohodke duhovščini, pred vsem s tem razodela, da ne bi vščipala njenih dosedanjih dohodkov; mnogim faram ne bi potem treba bilo izrednih zboljškov. Dokler pa tega ne kaže, ne more zahtevati, da bi duhovščina se otresla onega strahú, ki tičí v besedah: „timeo Danaos — —

— (*Poslano.*) Hvala, prva hvala Vam, velečastiti gosp. dr. J. Bleiweis, da ste se, kakor naznanjajo v 25. listu „Novice“, v deželnem šolskem svetu 13. dne t. m. očitno potegnili za Alojzijevišče zahtevajoč, naj se gimn. prof. Heinricha ono sramotivno besedovanje službeno preišče in naj si na podlagi dotičnega poročila šolski svèt pridrži daljno postopanje. Porok smo Vam, da se niste oglasili le za čast Alojzijevišča, oglasili ste se za čast vseh slovenskih učencev, ker vsem je sveti Alojzij šolski zavetnik, in pretekli petek so njegov god obhajali sploh, eni bolj, eni manj slovesno, vsi pa vsaj s tem, da ta dan je šolsko delo mirovalo. Hvaležna Vam bode za to slovenska mladina gotovo vsa, kedar pride k pravemu spoznanju.

Hvala, druga hvala bodi Vam, gosp. prof. Heinrich, da ste imeli dovolj „selbstverleugnende Moral“ v „Laib. Ztg.“ 18. dne t. m. spoznati javno, da ono besedovanje bilo je nepotrebno (unnöthig), a da v njem nihče ni videl nobenega napada na tukajšnjo Alojznico („dass weder ich, noch die Klasse in jener Bemerkung einen Ausfall auf das hiesige Aloisianum erblickte“), in da po vseh ustih poveste, kdo in kaj da ste (von Angriffen auf die Clerikalen und Nationalen seitens eines Deutschen und Freisinnigen, wie ich es eben bin und bleibe), da vsaj Slovenci vedó, ako bote kedaj hoteli zopet med nje, s kom imajo opraviti. Glejte le, ako Vas izbacnejo iz svojega občestva tudi Nemci, da ne bodete potem „vaterlandslos!“ — Graja pa, javna graja, gosp. profesor, da ono sramotenje je Vam le šala „ein bekannter Scherz“, in da je imelo v razredu, v kterem po Vaših besedah več ne sedé otroci, „lediglich die Ermüdung eines so vielstündigen Unterrichtes unterbrechen“ in da ne pokažete, v čem je tista „mehrfach unrichtige Darstellung des Sachverhaltes in öffentlichen Blättern“; graja, javna graja Vam za to, da Vi, kar je javna tajnost, pošiljate dijake svoje v delegaciji predstojnikom, naj pokrivajo Vašo sramoto in da jim, ker se tako zlorabiti dajo, ploskate skoraj tako, kakor ste ploskali dijaku na vprašanje, v čem se kaže prosveta, v šoli odgovorivšemu: „der erste Schritt dazu geschah, als Adam seine Blössen bedeckte“. Qui s' excuse, s' accuse.

Hvala, tretja hvala bodi tudi tistim dijakom, kteri ste vsaj toliko razumni, da si niste podpisavši zaupnico prof. Heinrichu podpisali nezaupnice sami sebi pred domom in narodom slovenskim, ter spoznavate, da v izrazu „in der Klasse, in welcher eben keine Kinder sitzen“, neka zlobna satira tičí! — Nasproti pa, kolika graja tistim, ki hodijo v tej Heinrichovej zadevi koledvat za-nj, bodi-si iz prostomiselne vdanosti, bodi-si iz bojaznosti, ktere kolednike naj sprejame „Brencelj“ v tovaršijo „Heinrich et Comp.“ Hudo se je neki nosil prof. Heinrich po onem prigodku v 7. razredu in pri stenografiji pozivaje „Geheimspitzelna“, naj še sedaj stenografira za njim. Prof. Heinrich blezo ne vé, da se obrača tudi stenografija na dobro in slabo stran, kakor jezik, na kterega naj bi g. profesor bolje pazil, da bi se pozneje ne lovil za-nj.

Ker ima ravno v 7. razredu prof. Heinrich odvetnika, kteri še huje od profesorja samega za-nj obdeluje součence z lepo in z grdo, naj povemo o tej priliki, da v českej povestnici 16. veka zlo sloví neki V. Hájek, ki je v kronikah svojih nagromadil v sicer lepej obliki in prijetnej besedi toliko laží in basen, da je pisal Fr. Palacký v Dějinach I. 1. str. 31. o njem to-le: „Celý dějezpyt a dějepis český nezná většího škůdce nad muže tohoto, který dav se do spisování obšírné kroniky české, neslýchanou nestoudností jal se nejen vymýšleti a na dróbno líčiti dle zdání svého příběhy nebývalé, ale i podkládati jim za prameny spisy rovněž smyšlené a od nikoho, ani od spisovatele samého nevídané. A toto veliké pásmo lží a klamů chytře ukrytých, za kteréžto my na místě spisovatelově styděti se musíme, podáno jest národu našemu za pravou kroniku r. 1541 a za takovou přijato i přijímá se bohužel ode mnohých až podnes! Kalem H-kovým naprzněny zůstaly potom více méně pohřichu všecky kroniky české, až teprv Dobner obšírným svým komentarem všecku nečistotu pramene toho učenému světu odkryl“. Vsled tega pomenja Čehom: „hájiti se před soudem, to co odpor činiti pravní žalobě, což se děje buď popíráním skutku, jehož spáchání se obžalovanému za vinu klade, anebo dokazováním, že tak učinil po právu“. — Skor bi smeli — „si parva licet componere magnis“ — isto reči tema dvema, učitelju in odvetniku. Glejta, da prihodnja zgodovina slovenska ne poreče Vama:

Egregriam vero laudem et spolia ampla refertis
Tuque puerque tuus, magnum et memorabile nomen!!
Virg. Aen. IV. 93.

Ondanji.

— Nedavno se je tù v mestnem šolskem svetu pripetila stvar, o kteri molčati ne smemo zato, ker bode od ene straní — vsaj začasno — imela hudó škodljivih nasledkov, od druge straní pa kaže to, kar Nemec imenuje „höherer Blödsinn.“ Šolske postave od l. 1868. so občine vkovale v stroge vojnice, le precartana skrb za ponemčevanje ljudkih šol jim je dala eno oblast in sicer to, da smejo — ker šole zdržujejo! — določiti učni jezik v svojih šolah. Ker je zástop ljubljanske mestne občine velikansko nemčursk, zato bilo mu je hud trn v pêti slovensko-nemška slovnica v 3. in 4. razredu mestne ljudske šole; „slovenski strah“ profesor Pirker je tedaj že dolgo prežil na to, kako bi ta slovnica iz mestne šole se izbacnila in čisto nemška vpeljala. Glasú privržencev svojih gotov, naštimal je to reč tako, da so bili sklicani vsi učitelji mestnih šol Šenklavške in Št. Jakobske fare v posvet — in se vé da po večini glasov (nasproti so glasovali le učitelji Št. Jakobske šole, ki pedagogičnih svojih skušinj niso prodali brezumju šolskemu in sili nemčurski) obveljal je sklep, da se vpelje v 3. in 4. razred popolnoma nemška slovnica, kakoršno imajo menda tam v „rajhu Bismarkovem!“ Vedeli bi veliko o celi dogodbi povedati, al tù nam ne gre za milovanja vredne osebe, naj si bodo B. ali R., ampak le za stvar in šolski prid učeče se mladine. Nemško slovnico vpeljati, da se otroci, ki le slovensko umejo, po nji nemščine učijo, se pravi: tuji jezik z tujim jezikom učiti! Ali ni to tak „unicum“, da bi take učitelje morali kar vse iz šole

zapoditi? Ali se sme šolstvo brez velike škode v rokah tacih „modrijanov“ puščati?! Kaj bi Nemec rekel, ko bi ga slovenski jezik hoteli učiti z slovenskim jezikom ali laški ali francoski jezik z laškim in francoskim?! Po takem bilo bi tudi neumno, da se dijaki v latinskih šolah učijo latinščine po nemški ali slovenski pisanih knjigah, zakaj se jim ne ukaže, da se latinščine ne učijo z latinščino? Učitelji, ki se še niso s svojo pametjo skregali in svojega prepričanja niso še prodali tujčevi pêti, lahko bi bili v taki stiski rekli: „občina, ti imaš po postavi“ oblast, določiti učni jezik v ljudski šoli, določi ga sama, in ne sili nas, da si sami podpišemo spričalo nevednosti učiteljske;“ — al sužnih „velikih inkvizitorjev“ nemčurskih ni bilo sram, da so glasovali za Pirkerjeve nakane! Ko bi bili molčali, bil bi šolski svèt sam dekretiral nemško slovnico, oni pa bili bi kazali, kakor njihovi tovarši Št. Jakobske šole, da so izvedeni pedagogi, in bili bi ostali, za kar jih je Bog ustvaril, sinovi slovenske matere. — Pokopan je s tem zdaj tudi ne davno še le ustanovljen odbor slovenskega učiteljskega društva, ker večina teh iznevernikov je bila voljena v njega. Belar, Eppich, Putrè, Zima, Raktelj in drugi že menda na tihem zidajo nemški „Lehrerverein“, ki pa bode ravno tako na cedilu ostal, kakor oni „schulpfennigverein“, o kterem ni slišati druzega, nego to da ga ni nikjer. Vkljub vsemu temu vendar ne sme se razrušiti društvo slovensko, ker, hvala Bogu, še je nekaj nepopirkerjenih ljudskih učiteljev v Ljubljani, ki so in ostanejo zvesti blagru naroda svojega, in kterim bo skrb, da ne razpade društvo.

Svilorejcem na znanje.

Gosp. Anton Treo, posestnik in zidarski mojster v Ljubljani blizo koliseja, je družbi kmetijski naznanil, da kupuje kokone, pa le umorjene, in sicer: funt prav lepih rumenih po 1 gold. 6 kr., prav lepih zelenih po 1 gold. 40 krajc.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Državni zbor se je tedaj končal 23. dne t. m. ali prav za prav odložil do jeseni. V poslednji seji zbornice poslancev je bila volitev poslancev v delegacijo, ki bode zborovala letos v Peštu; poslanci kranjskega deželnega zbora so enoglasno v delegacijo volili dr. Poklukarja in za namestnika njegovega grofa Barbo-ta; Primorci so volili Črneta.

— Nova postava za neposredne (direktne) volitve poslancev v državni zbor je po ministerskem časniku „N. fr. Presse“ tako načrtana, da bi se nemčurstvu in liberalizmu prav široko vrata odprla. Število poslancev se ima na 400 povikšati in sicer naj bi Češka poslala 105 poslancev, Galicija 92, Moravija 41, Štajarska 24 (namesti sedanjih 17), Kranjska 10 (namesti sedanjih 6), Dalmacija 9 (namesti sedanjih 5), Koroška 8 (namesti 5), Goriška 4 (namesti 2), Istrija 4 (namesti 2), Trst 3 (namesti 2). Že zdaj volijo mesta preveč poslancev v primeri s kmetiškimi občinami; po tej postavi se pa mestom še več poslancev odločuje. — „N. fr. Presse“ že vé, zakaj, pa tudi mi to vemo.

Hrvaško. Iz Zagreba. — 10 dni je preteklo, kar se je deželni zbor začel — piše „Obzor“ 24. dne t. m. — a še ni bilo nobene seje, da bi vsaj se bili volili odseki. Narodna in magjaronska stranka se ves čas zunaj zbora pogajate o verifikaciji volitev; národna stranka hoče ovreči 6 volitev in pa virilista škofa Kovača iz Pečuha. Ker bi potem — in če odlazi še druzih virilistov — národna stranka v večini bili, zato se na vse kriplje ustavljajo unionisti (magjaroni). Uganjka, zakaj da so magjaroni nenadoma večino dobili v zboru, čeravno so volitve poslancev tako srečne bile za národno stranko, je zdaj rešena: 27 magjaronskih magnatov (grofov in baronov), ki po ogerskem volilnem redu brez volitve imajo sedež in glas v zboru, je privrelo v zbornico — in národna stranka je po takem se pogreznila v manjšino! Prevzvišeni škof Strossmajer je odpotoval v Gradec, pa se vrne kmalu nazaj, kajti včeraj — 25. dne t. m. — je imela vendar sopet seja biti deželnega zbora.

Iz Rima 21. junija. — Včeraj je 400 poslancev najimenitnejših laških mest čestitalo papežu k 26letnici njegovega kronanja, rekši, da papežtvo je zmirom Italijo delalo veliko.

Ogersko. — Volitve za državni zbor ogerski bodo kmalu končane. Gotovo je, da bode Deakova (vladna) stranka v veliki in še veči večini kakor v zadnjem zboru. Do sabote zvečer je bilo znanih 141 volitev, med temi pa le 30 za stranko levičnikov (vladi nasprotnih). Kedar Magjari volijo, je zmirom hudih pretepov; dozdaj sta vendar le še dva znana, ktera so ubili. (Nemci v Strassburgu, Magjari pa na Ogerskem so res izgled kulture nemško-magjarske!) Levičniki so svojo moralično moč precenili, z materijalnimi močmi (silo in denarjem) pa se ne morejo meriti z Deakovci. Al naj pazijo Magjari — pravi „Reform“ — da ravno ta zmaga jim ne bode na pogubo.

Kursi na Dunaji 22. junija.

5% metaliki 64 fl. 80 kr.	Ažijo srebra 110 fl. — kr.
Narodno posojilo 72 fl. 45 kr.	Napoleondori 8 fl. 96 kr.

Prežalostni glas prinesó „Novice“ danes svojim bralcem, da njih založnik, gospod

Jožef Blaznik,

lastnik národne tiskarnice, svetovalec trgovske in obrtnijske zbornice, obče spoštovani mestjan,

je 23. dne t. m. po dolgi bolezni, previden s sv. zakramenti za umirajoče, v 73. letu svoje starosti, umrl, zapustivši sedmero otrók. Slovesni pogreb, kterega se je vdeležilo sila veliko število mestjanov vseh stanov, bil je včeraj popoldne ob 5. uri. Predno so položili trugo na mrtvaški voz, pa tudi na grobu njegovem, peli so gospodje pevci narodne čitalnice žalovalne pesmi.

Naj v miru počiva národni mož, poštenjak skozi in skozi, od 1. maja leta 1829. do zadnjih dni življenja svojega nevtrudljivo delaven, ki je prvi v Ljubljani povzdignil tisek tako, da tiskovna dela iz tiskarnice njegove so mogle in morejo meriti se z vsako druzih dežel. Lahka mu zemljica!

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznikovi dedi** v Ljubljani.